

א הוריות ט ע"א:

ציונים

שש מאות ושלוש עשרה מצות נאמרו לו למשה בסיני. עיקרים מאמר ג פכ"ז פכ"ט. עקידה שער פט. מהר"ל באר הגולה עמ' טו, דרשות עמ' נב, תפארת ישראל עמ' ד, יד, ק, קסג, נת"ע-א עמ' רח. עוללות אפרים מאמר רפא.

שס"ה לאוין כמנין ימות החמה. מהר"ל תפארת ישראל עמ' כז. **רמ"ח מצוות עשה כנגד אבריו של אדם.** מהר"ל באר הגולה עמ' טו, דרשות עמ' נב.

תורה צוה לנו משה. משך חכמה דברים לג.ד. **אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו.** מורה נבוכים ח"ב פל"ג. עיקרים מאמר ג פ"ח. אלשיך עה"ת שמות כ-טו-טז. מהר"ל תפארת ישראל עמ' ק. כלי יקר שמות כ.ב. רצ"ה דובר צדק נר מצוה מ"ע א' ד"ה וכן, שיחת מלאה"ש לקו' תנחומים ס"פ משפטים ד"ה ונגד. משך חכמה שמות כ/ג. שפתי חיים מועדים ח"א תסה.

בא דוד והעמידן על אחת עשרה וכו'. עיקרים מאמר ג פ"ל. בית אלקים ש"ג פל"ה. עקידה שער צ. מהר"ל תפארת ישראל עמ' קסד.

אוצר בלום

הנה לכאורה כפי' הזה מוכרח שהרי בסוטה י': איתא להדיא בש"ס צדקה ממני מנא ידע יצתה ב"ק ואמרה ממני יצאו כבושים. הרי נתבאר להדיא כדי שלא

הנה לכאורה כפי' הזה מוכרח שהרי בסוטה י': איתא להדיא בש"ס צדקה ממני מנא ידע יצתה ב"ק ואמרה ממני יצאו כבושים. הרי נתבאר להדיא כדי שלא

דרש רבי שמלאי תרי"ג מצות נאמרו למשה בסיני שס"ה כנגד ימות החמה ורמ"ח כנגד אבריו של אדם וכו'. הנה ביארו בזה שהתורה כוונה בזה המספר להראות איך יצויר שתהיה קניית השלמות במצות לא תעשה כמו שבמצות עשה עם היותם הפכים כי עשה ולא תעשה בלי ספק הפכיים. וזה כי בהיות מספר מצות עשה רמ"ח נגד אבריו של אדם היא הוראה כי כמו שהאברים להיותם נמצאים בפעל יגיע בהם השלמות המכוון בהם לאדם במה שהוא בעל חי. כו המצות שהו מצות עשה יגיע מהם השלמות

בא רמ"ח מצות עשה. דכל אבר ואבר אומר לו עשה מצוה: שס"ה מצות לא תעשה. שמהירים עליו בכל יום ויום שלא לעבור: מפי משה תרי"א. והיינו דכתיב תורה צוה לנו משה: שתיים מפי הגבורה. הרי תרי"ג מצות: מפי הגבורה שמענו. שנאמר (תהלים סב)

אחת דבר אלהים שמים זו שמעתי צמחיתא (נשלח פ"ח): והעמידן על י"א. שנתחלה היו נדיקים והיו יכולין לקבל עול מצות הרבה אבל דורות האחרונים לא היו נדיקים כ"כ ואם צאו לשמור כולם אין לך אדם שיזכה וצא דוד והעמידן וכו' כדי שיזכו אם יקיימו י"א מצות הללו וכן כל שעה הדורות שלמטה הולכין (וממעטין אותן) [ומתמעטין]:

בא * דר"ש רבי שמלאי: תרי"ג מצות נאמרו לו למשה (בסיני). שס"ה לאוין - כמנין ימות החמה. רמ"ח עשה - כנגד אבריו של אדם. אמר רב המנינא: מאי קרא? (דברים לג) "תורה צוה לנו משה", "תורה" בגימטריא - (הכי הנה. תורה) * שית מאה וחד סרי הויין, א "אנכי", ו"לא יהיה לך" - מפי הגבורה שמענו. בא דוד, והעמידן על אחד עשר, דכתיב (תהלים טו) "מזמור לדוד, ה', מי יגור באתהלך, מי ישפן בחר קדשך, הולך תמים ופועל צדק, ודבר אמת בלבו" וגו'.

האמונה א"כ צא תצוק להחמיר ובעל העקרים פירש בזה וז"ל שאין הכונה לומר כי צעשיית אחת עשרה או ג' מצות מקנה לו השלמות האנושי המדרגה שתושג מצד כל המצות שצמורה אלא שכל אחד מן הנביאים היה מתכוין לעשות כללים כוללים מצות רבות מהתורה וכו' כדי שעל ידם ישיג האדם המדרגה הגדולה מהשלמות כי למה שקשה על האדם להעמיד על עצמו תרי"ג מצות ומנה דוד י"א שהם כוללים למדות טובות וכו' עכ"ל. מיהו הא דקאמר כל העושה מצוה אחת כאילו קיים כולם לא משמע כפירושו והנראה כפי מה שפירש הרמב"ם על מאמר ר"ח בן עקשיא סוף משנה פרק זה וז"ל והוא מעיקרי האמונה צמורה כי אם יקיים אדם מצוה מתרי"ג מצות צוראו כראוי ולא יסתף עמה כוונה מכוונות העולם בשום פנים אלא שיעשה לשמה מאהבה וכו' וזה לחיי עולם הצא כי צהיות המצות הרבה אי אפשר שלא יעשה אדם צהיו אחת מהם על מתכונתה ושלמותה וכו' ע"ש וענין זה צ"ק דעירובין (יג:) שנחלקו צ"ש וצ"ה הללו אומרים נוח לו לאדם שלא נצטרך יותר משנצטרך והללו אומרים נוח לו שנצטרך יותר משלא נצטרך ונמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נצטרך משנצטרך ועכשיו שנצטרך יפספש צמעשו וכו' הקושיות צמאי פליגי ויתור לשון יותר משנצטרך ויתר משלא נצטרך וע"ק כיון שצטרך

הכותב

ה' אל כל קהלכם שמעו קלא בלחוד אבל התוך אותיות לא שמעו אלא באנכי ולא יהיה וכך מפורש במשנה תורה (דברים ה) אנכי עומד בין ה' ובניכם להגיד לכם את דבר ה' וגו': **בא דוד והעמידן וישעיה כו'.** לאו למומרא דאי עבד הכי בלחוד וזי לחיי העוה"ב דא"כ במל עונשן של עבירות ושכרן

בא בפ"י הרמ"ה כתוב וז"ל האי דנקט כמנין ימות החמה וכנגד אבריו של אדם סימנא בעלמא: מפי הגבורה שמענו. אנכי מצות עשה לקבלו עלינו לאלוה ולא יהיה לך מצות לא תעשה ואע"ג דכתיב וידבר אלהים את כל הדברים האלה וכתיב במשנה תורה את הדברים האלה דבר

עיון יעקב

קמא דעבודה זרה (דף ה.) והן הן שני כתרים שניתן לישראל בשעת נתינת התורה וכדאיתא במדרש (ילקוט שמעוני יתרו רמז רעו) על פסוק (שמות יט) ואתם תהיו לי ממלכת כהנים איני מעמיד ואיני משליט עליכם אלא אני וכו' ע"ש לכך ניתן שס"ה לאוין כמנין ימות החמה נגד אומות העולם שמונין לחמה שלא ישלטו בהם ורמ"ח

בא שס"ה לאוין כמנין ימות החמה. עיין מה שכתבו בזה המפרשים ועיין במהרש"א ואפשר לומר דהכוונה בזה כי מתחלת נתינת התורה ניתנה התורה והמצות כדי שלא תהא אומה ולשון שולטת בהן ויזכו לחיים נצחיות לעולם הבא שלא יהא מלאך המות והמקטרג שולט בהם וכדאיתא בפרק

תהיה סתירה בין סוגיא דמכות ובין סוגיא דסוטה. דעל כרחך מה דמסיק במכות אלא גמרא היינו דגמרא דב"ק אמרה ממני. וכוה יונח על נכון ג"כ כוונת תוס' בסוטה ד"ה יצתה ב"ק וכו' בשלהי מסכת מכות דהכי גמירי לה עכ"ל כלומר שלא יהיה קשה למה לא אמר הש"ס דיהודה חשיב יומי וירחי ואיתרמי ליה כדאמר רבא במכות. על זה כתבו דמסיק במכות דהכי גמירי לה והיינו גמירי שהב"ק אמרה ממני וכו' ולכן משני הש"ס יצתה ב"ק וכו' כפי קושטא דמילתא דמסיק במכות דהכי גמירי לה:

ליקוטים

דרש רבי שמלאי תרי"ג מצות נאמרו למשה בסיני שס"ה כנגד ימות החמה ורמ"ח כנגד אבריו של אדם וכו'. הנה ביארו בזה שהתורה כוונה בזה המספר להראות איך יצויר שתהיה קניית השלמות במצות לא תעשה כמו שבמצות עשה עם היותם הפכים כי עשה ולא תעשה בלי ספק הפכיים. וזה כי בהיות מספר מצות עשה רמ"ח נגד אבריו של אדם היא הוראה כי כמו שהאברים להיותם נמצאים בפעל יגיע בהם השלמות המכוון בהם לאדם במה שהוא בעל חי. כו המצות שהו מצות עשה יגיע מהם השלמות

המכוון בהם לאדם במה שהוא אדם בהיותם נעשים בפעל לא על צד האמונה והידיעה בלבד. ומצות לא תעשה בהיותם שם כמנין ימות החמה יש בזה הוראה כי אלו המצות אף אם הם הדברים בלתי נמצאים בפעל הן נותנות שלמות לנפש האדם. כי כמו שהזמן הוא דבר בלתי נמצא בפעל. כי העבר אינו נמצא והעתיד לא יצא עדיין אל הפעל וההווה אינו אלא העתה הקושר בין העבר והעתיד. ואולם העתה עצמו אינו זמן על דרך האמת שיקבל חלוקה כמין שהוא מדרך הזמן שיקבל חלוקה להיותה מהכמה המתדבק. אבל יחס העתה אל הזמן יחס הנקודה אל הקו. וא"כ אין הזמן נמצא בפעל ואעפ"כ הוא נותן שלמות המציאות לכל הדברים הנמצאים בזמן. כן מצות לא תעשה אף אם הם דברים בלתי נמצאים בפעל ונותנות שלמות אל הנפש האנושי מצד היותם דברים בלתי נמצאים. ולזה באו במספר שם"ה להורות כי כמו שהזמן בלתי נמצא כך אלה המצות ראוי שיהיו בלתי נמצאים בפעל. ובהיותם בלתי נמצאים בפעל יתנו השלמות הנפשי בהיות ההמנע מעשייתן על הכונה הראויה. כמו הזמן שבהיותו בלתי נמצא בפעל נותן השלמות לדברים הנמצאים (ספר העקרים): **דרש רבי שמלאי תרי"ג מצות נאמרו למשה בסיני רבי.** והנה המאמר כפשוטו הוא מבהיל הוראה שהרי מקרא מלא הוא (דברים ד) לא תוסיפו על הדבר וגו' ולא תגרעו ממנו ואיך העמיד דוד ע"ה כל תרי"ג מצות על י"א בלבד וישעיה על ו' וכו' וכבר נדחקו בזה המפרשים. ולענ"ד נראה אחר עומק העיון שיתבאר על פי מאחז"ל (סנהדרין צ"ט) מאי כי דבר ה' בזה זה האומר אין תורה מן השמים וכו' ואפילו אומר כל התורה

הקצ"ה את האדם ע"כ נוח לו שנצרכו ונאמר בו כי טוב גם מ"ש יפספס צמעשו שזו היא מצות המקום עלינו. אבל הענין כמ"ש שנתן לנו הקצ"ה תרי"ג מצות שם"ה לאוין ורמ"ח עשין וצא הרצוי מצד המקבל כי מצד הנותן צ"ה כולם הם כמלוא אחת וז"ל אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום ואמרו צמד"ש (לקו"ש בשלח ס"י רנ) כל הדברים דבר ה' ומה ת"ל אנכי ולא יהיה לך מלמד שאמר המקום עשרת הדברות בדבור אחד מה שא"ל לז"י לומר כן והוא מצוה כי הוא אחד ומלכותו אחד ולא יקבלו רצוי מצדו יתצרך צ"ה והוא כי צמלות אנכי שהיא אמונת היחוד והפוכה לא יהיה לך שלא יסתף ש"ש ודבר אחר נכללו כל הלאוין ועשיין אלא שא"ל לאדם לומר כן כי מצד שהוא מוטבע בחומר וצומן צא לו הרצוי וע"כ אמרו כי כל מצות התורה נכללו בעשרת הדברים כמ"ש רבינו סעדיה וסוד כלל כולם צמלות אמונה שהיא השורש ומקור לכלם אבל א"ל לנו להצין רק ברצוי ולפי שאלו לא נצרכו האדם לא היה צו מעשה ואם כן היה צריכתו לזכר וצד הפסד הלאוין היו ודאי מתקיימין לולא נצרכו והשתא שנצרכו אפשר שלא יזכה ויעבור הלאוין נמנע מפסיד צריכתו והעשיין הוא הפך זה שאלו לא נצרכו ודאי לא היו מתקיימין והשתא שנצרכו אפשר שיזכה ויעשם ונמנע שיהיה נשכר והשתא פליגי מצד צריכתו חד אמר טוב לו שלא נצרכו מצד הלאוין אפשר שיהיה נפסד יותר משנצרכו ויקיים העשיין דנמנע ילא שכרו צהפסדו. וחד אמר טוב לו שנצרכו שאפשר שיקיים העשיין משלא נצרכו ויקיים הלאוין דיאל הפסדו בשכרו. ואמר צוה דנמנו וגמרו ר"ל שבאו צוה למנין המצות שהלאוין הם יותר מהעשיין וע"כ הסכימו וגמרו לומר שלא נצרכו האדם בשביל עצמו ויותר היה טוב לו שלא נצרכו כי הוא קרוב להפסד מתמת הלאוין שהם רבים ורחוק לשכר מצד העשיין שהם מועטים ועכשיו שנצרכו לא נצרכו אלא לכבוד המקום שנאמר לכבודי צראתי וגו' שיעשה מצות צוראו וע"כ אמר יפספס צמעשו שהם העשיין ולא די צסור מרע רק צעשה טוב דבשביל כך נצרכו שהרי הלאוין יותר היו מקיימין בשלא נצרכו והשתא כיון דתכלית צריכת האדם לא היה רק לכבודו יתצרך צ"ה הרי אין הלאוין מרובין מהעשיין כי מצד הנותן אין כאן רק מצוה אחת שהוא האמונה היא העשה אנכי ה' וגו' שהיא מוקדמת ללא יהיה לך שהיא אזהרת השתוף וד"ל שלא נצרכו רק לכבודו יתצרך צ"ה וכל מצוה הן לאו הן עשה הרי הוא נכלל מצד הנותן באנכי ולא יהיה לך ובפסיקתא (דבר כהנא פ"ה אות ו) אני ישנה ולצי ער (שה"ש ה) זה הקצ"ה א"ר חייא בר אבא מניין

הכותב

שהקצ"ה הוא לצן של ישראל שנאמר (תהלים עג) צור לצדי ותלקי אלהים וגו' הכוונה צוה כי כל רמ"ח אצרים נגד העשיין ואצרי הלצ הוא נגד עשה של אנכי כמו שהלצ הוא שורש של כל רמ"ח האצרים וחיותם כן היא מצות האמונה היא כלל ומקור של רמ"ח העשיין ששמענו מפי הגבורה ח"ש שמלות אנכי שהיא אמונתו צ"ה היא ער ונגד לצן של ישראל והדמיון צוה בלאוין שהם שם"ה ואמרו ציומא (כ.) השט"ן הוא שם"ד בכל השנה הוא מסטין חוץ מציוס הכפורים והוא נגד לאו של לא יהיה לך ששמענו מפי הגבורה הכולל כל הלאוין כי כולם צאו לעבור מצד שתוף דבר אחר ויוה"כ שאנו כמלאכים ואין צנו שום מעשה ואכילה ושתייה ושום שתוף ד"ל והוא מכפר על כל השנה כי הוא כולל כולם ולזה אמר אני ישנה כי מצדי כשאני ישנה והיותי סור מרע בכל השם"ה ימים כמו שלא נצרכו ולא הייתי צא לעבור הלאוין וישנה כתיב חסר גימטריא שם"ה אבל אמר לצי ער כי מצדו יתצרך צ"ה נצראתי וצריך להעיר עצמי לעשות טוב ולקיים האמונה אנכי ה' וגו' שכל מצות רמ"ח עשיים נכללים צוה כדמיון הלצ שכל רמ"ח אצרים תלויים צוה ח"ש צור לצדי ותלקי וגו' שר"ל שאמונתי שהוא הצור היא צרמ"ח עשיים כמו לצי צרמ"ח אצרים וע"פ הדברים האלה דרש ר' שמלאי תרי"ג מצות שם"ה לאוין כנגד ימות החמה כמ"ש ולא יהיה לך שהוא מקור כל הלאוין הוא נגד יוה"כ שהוא מקור כל ימי השנה ורמ"ח עשיין ושורש לכולן האמונה מצות אנכי נגד רמ"ח אצרים שהמקור ציניהם הלצ והאצרים לא נצראו רק בשביל העשיים שהם כלי העשיים אבל הלאוין יותר היו מתקיימין בשלא נצראו האצרים כלל אבל היו לאוין שם"ה כמ"ש כנגד ימות החמה שבכל זמן שהוא ימי השנה שהוא היקף היומי שייכים לקיים הלאוין וא"ר הונא מאי קרא שיזכה האדם צמלות אחת אם עשאה ע"ש המתכונה שלימה ואמר תורה צוה לנו משה שהם תרי"א מצדו המקבלים וזה שדקדקו לומר לנו אבל מצד הנותן צ"ה אינו רק מצוה אחת והיא עשה אנכי וההיפך לא תעשה לא יהיה לך ששמענו מפי הגבורה כי מצדו הם כוללים כל מצות התורה וכל מצות התורה כאחד הם חסודים לו. ואמר בא דוד והעמיד בך. לפי שיטתנו זו כיון דרוב מצות התורה מתרי"ג המצות אינן מצויים שיזכו בהם לחיי עולם הצא אלא צמעט אנשים וצמעט מהזמנים כי יש הרבה מצות שהם לכהן ולא ללוי וישראל וכן להפך ויש לנשים ויש שנוהגין בזמן הצית ותלויות צאריך גם בלאוין א"ל שיזכה בהן אם לא צאה עצירה לידו והוא נזהר ממנה וא"כ צמה יזכה לחיי עוה"צ וע"כ נתנו הנציאים כללים

עיון יעקב

שמיא לאגוניה עליה מוצר הרע כדאמרינן בפרק שלוח הקן. וכיון דחזי דוד דהוה ממועטי דרא ואולי בעא רחמי ואוקמינהו למצות למיגנא מוצר הרע אחד סרי ואחא ישעיה ואוקמינהו אשית והכי מסתברא:

מצוט מצות הנזהר בהם מאד שיזכה בהן לחיי עוה"צ וחיי העוה"ב שלא ישלטו בו האומה והחיצונים רק תחת יד הקב"ה כמאמר דוד (תהלים טו) מי יגור באהלך וגו'

של מצות אלא משום דקיימא לן דמאן דמקיים לה לתורה כולה מסייע ליה קב"ה ומגין עליה דלא לית ליה הרהורא ואזיל להווא עלמא בלא חטא אבל מאן דלא מקיים לה לבולה תורה אע"ג דאית ליה רובא זכויות לא מסתייע מן

מצות עשה נגד אבריו של אדם שלא ישלטו בו החיצונים והמקטרגים ואח"כ שנתמעטו דורות הבאים כי ישראל מונין ללבנה שמתמעטת והולכת העמידן על